

„Bóg... chce zbawić nas nie pojedynczo,
lecz we wspólnocie. Stworzony na wzór
Boży człowiek ma wpisane w swą naturę
relacje, wymianę, udział i miłość. Jesteśmy
odpowiedzialni za siebie nawzajem”.

*(Katechizm Kościoła katolickiego
dla młodych, Youcat polski, 122)*

Zdarzyło ci się mówić o sobie „jestem Polakiem”? Czy zastanawiałeś się, co to znaczy? Naszą polskość wyrażamy na różne sposoby. Rzeczywistość, w której żyjemy, kształtowała się przez wiele lat.

Jednym z bardzo ważnych wydarzeń w historii Polski było Powstanie Warszawskie. Było to wystąpienie zbrojne przeciwko niemieckim okupantom zorganizowane przez Armię Krajową w ramach akcji „Burza”. Wybuchło 1 sierpnia 1944 r. o godz. 17.00 – ten moment nazwano „godziną W”. Głównym celem po-

wstania było odbicie stolicy z rąk Niemców, jednak nie mniej ważne było ratowanie suwerenności przyszłego państwa polskiego przez niedopuszczenie do utworzenia w Warszawie władz państwowych narzuconych przez ZSRR. Powstanie upadło po 63 dniach walk.

Straty po stronie polskiej wyniosły około 10 tys. zabitych, 7 tys. zaginionych i 5 tys. rannych żołnierzy oraz od 120 do 200 tys. ofiar wśród ludności cywilnej. Wśród Niemców było 10 tys. zabitych, 7 tys. zaginionych, 9 tys. rannych żołnierzy oraz 300 zniszczonych czołgów i samochodów pancernych (zob. <http://www.dobroni.pl/wojna,powstanie-warszawskie,10198>).

Wśród walczących było wielu młodych Polaków, którzy pokazali, że los Ojczyzny jest dla nich ważny, że ich miłości do kraju nie da się łatwo zniszczyć, że gotowi są dla niej poświęcić własne życie.

Pomnik Powstania Warszawskiego,
powstańcy wchodzący do kanału, Warszawa

WARTO
pamiętać
o narodowych
bohaterach

Jak sądzisz, dlaczego ci młodzi ludzie ryzykowali życie, walcząc w nierównej walce z niemieckim wojskiem? Dlaczego są dla nas bohaterami, choć powstanie upadło?

Oddając się w opiekę Stwórcy świata, upomniał swoich żołnierzy, aby mężnie aż do śmierci walczyli za prawa, świątynię, miasto, ojczyznę i zwyczaję ojczyste.

(2 Mch 13,14)

„Sztuką jest umierać dla Ojczyzny, ale największą sztuką jest dobrze żyć dla niej”.

(Kardynał Stefan Wyszyński)

✝ **Módl się**

Boże, Ty powołałeś mnie do życia z polskich rodziców i na polskiej ziemi.

Dziedzictwo mego Narodu kształtowało moje myśli, chleb polskiej ziemi żywił moje ciało. Nie mogę kochać Twojego świata, nie kochając na pierwszym miejscu mojej Ojczyzny. Proszę więc, ześlij na nią błogosławieństwo swoje. Niech rozkwita w pokoju i sprawiedliwości, a ja niech poznam moje wobec niej obowiązki i z Twoją pomocą je wypełnię. Amen.

(<http://www.guadalupe.opoka.org.pl/prowadzmnie/ojcz1.html>)

Na pewno spotkałeś się z hasłem BÓG – HONOR – OJCZYŻNA. Najczęściej występuje na chorągwiach wojskowych, sztandarach szkół i różnych organizacji. Nie wiadomo, kiedy wyrażenia tego użyto po raz pierwszy. Słowa te są oficjalną dewizą Wojska Polskiego od 1993 r., lecz w literaturze spotykane są już od XVI–XVII w.

Zgodnie z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej obowiązkami obywateli są:

- wierność Rzeczypospolitej Polskiej,
- troska o dobro wspólne,
- przestrzeganie prawa Rzeczypospolitej Polskiej,
- ponoszenie ciężarów i świadczeń publicznych,
- obrona Ojczyzny,
- dbałość o stan środowiska naturalnego.

Dla tych wartości Polacy poświęcali swoje umiejętności, majątki, niejednokrotnie nawet życie. Miłość ku ojczyźnie nierozzerwalnie łączyła się i przenikała z miłością do Boga. Wyrazem tego może być śpiewany podczas różnorodnych

WIEM, ŻE

**Ojczyzna
to dziedzictwo po
moich przodkach**

uroczystości hymn „Boże, coś Polskę”. W sposób szczególny pokazuje on opiekę Pana Boga nad Polską oraz prośbę obywateli, by dalej jej błogosławił.

Boże, coś Polskę przez tak liczne wieki
Otaczał blaskiem potęgi i chwały,
Coś ją osłaniał tarczą swej opieki
Od nieszczęść, które przygnębić ją miały.

Przed Twe ołtarze zanosim błaganie:
Ojczyznę wolną pobłogosław, Panie!

Ty, któryś potem tknięty jej upadkiem
Wspierał walczących za najświętszą sprawę,
I chcąc świat cały mieć jej męstwa świadkiem
W nieszczęściach samych pomnażał jej sławę.

Przed Twe ołtarze zanosim błaganie:
Ojczyznę wolną pobłogosław, Panie!

Boże Najświętszy, przez Chrystusa rany
Świeć wiekuiście nad braćmi zmarłymi.
Spojrzyj na lud Twój niewolą znękany,
Przyjmij ofiary z synów polskiej ziemi.

Przed Twe ołtarze zanosim błaganie:
Ojczyznę wolną pobłogosław, Panie!

? Zastanów się

- Co możesz zrobić dla Polski jako uczeń VII klasy szkoły podstawowej?
- W jaki sposób okazujesz szacunek tym, którzy walczyli za naszą Ojczyznę?

! Zapamiętaj

Patriota to człowiek, który kocha swoją ojczyznę i jest gotowy do poświęceń dla niej.

(wg Słownika Języka Polskiego PWN)

✓ Zadanie

1. Wypisz, z jakich działań Polaków w historii możemy być dumni.
2. Napisz, który z bohaterów narodowych jest dla ciebie autorytetem. Uzasadnij swój wybór.

Dlaczego chrzest Polski nie był stratą, lecz zyskiem?

Przyjęcie chrześcijaństwa przez Polskę sprawiło, że znalazła ona swoje miejsce w Europie. Wartości, które przyszły na ziemię polskie razem z wiarą w Chrystusa, kształtowały nasz naród, tradycje i spojrzenie na codzienną rzeczywistość.

„Mieszko, objąwszy księstwo, zaczął dawać dowody zdolności umysłu i sił cielesnych i co raz częściej napastować ludy [sąsiednie] dookoła. Dotychczas jednak w takich pograżony był błędach pogaństwa, że wedle swego zwyczaju siedmiu żon zażywał. W końcu zażądał w małżeństwo jednej bardzo dobrej chrześcijanki z Czech, imieniem Dąbrówka. Lecz ona odmówiła poślubienia go, jeśli nie zarzuci owego zdrożnego obyczaju i nie przyrzeknie zostać chrześcijaninem. Gdy zaś on [na to] przystał, że porzuci ów zwyczaj pogański i przyjmie sakramenta wiary chrześcijańskiej, pani owa przybyła do Polski z wielkim orszakiem [dostojników] świeckich i duchownych, ale nie pierwszej podzieliła z nim łożę małżeńskie, aż powoli a pilnie zaznajamiając się z obyczajem chrześcijańskim i prawami kościelnymi, wyrzekł się błędów pogaństwa i przeszedł na łono matki-Kościola”.

(Anonim tzw. Gall, Kronika Polska, Wrocław 1968, wyd. III, s. 18-19)

Chrześcijaństwo na ziemiach polskich rozwijało się przez kolejne 30 lat, bez znaczących wydarzeń. Sytuacja jednak zmieniła się, gdy na dworze Bolesława Chrobrego pojawił się biskup Wojciech z czeskiego rodu Sławnikowiców, przyjaciel Ottona III. Wcześniej był biskupem w Pradze, skąd został wypędzony. Przez pewien czas przebywał w klasztorze benedyktyńskim w Rzymie, ale papież polecił mu wrócić do diecezji lub udać się na misję do pogan.

Święty Wojciech przybył na dwór Bolesława Chrobrego w latach dziewięćdziesiątych X w. W porozumieniu z Bolesławem postanowił zająć się chrystianizacją Prusów. Wyruszył w podróż misyjną z przyrodnim bratem Radzimem-Gaudentym oraz prezbiterem Boguszą-Benedyktem i już w Gdańsku ochrzcił znaczną część mieszkańców. Następnie udali się do Prus (okolice Elbląga), gdzie rozpoczęli działalność misyjną. Niestety nie spotkała się ona z życzliwym przyjęciem i rozkazano Wojciechowi i jego towarzyszom opuścić te tereny. On jednak nie był do tego skłonny, wierząc, że uda się kogoś ochrzcić.

Po kilku dniach, gdy odpoczywali po Mszy Świętej (było to 23 kwietnia 997 r.) przybyło 7 strażników. Wojciecha uderzono w głowę, a następnie od-

WARTO

**dostrzegać wartości
chrześcijańskie
w naszej kulturze**

Święty Wojciech

cięto ją i zawieszono na palu. Pozostałym pozwolono odejść, by zanieśli tę wieść władcy. Głowę z pala zdjął potajemnie i przewiózł do Gniezna nieznany Pomorzanie. Wkrótce potem Chrobry wykupił resztę ciała Wojciecha, płacąc za nie tyle złota, ile ważyło, i rozkazał pochować w Gnieźnie. Biskup Wojciech stał się pierwszym polskim męczennikiem. Szybko został uznany za świętego, a jego grób odwiedzali ludzie.

W marcu 1000 r. do grobu św. Wojciecha przybył cesarz Świętego Cesarstwa Rzymskiego Otton III. Po modlitwie w katedrze spotkał się z księciem Bolesławem. Wynikiem tego spotkania było utworzenie metropolii gnieźnieńskiej – pierwszej metropolii kościelnej w Polsce podległej wyłącznie papieżowi, na czele której postawiono brata św. Wojciecha – Radzima-

-Gaudentego. Wraz z powstaniem nowej metropolii utworzono podległe Gnieznu nowe biskupstwa-sufraganie w Krakowie (z biskupem Popponem), w Kołobrzegu (z biskupem Reinbernem), Wrocławiu (z biskupem Janem).

Chrześcijaństwo przyniosło wartości, które są dla nas tak oczywiste, że nie zastanawiamy się nad nimi. Jedną z tych wartości jest małżeństwo monogamiczne. Mieszko miał kilka żon, ale tylko do czasu przyjęcia wiary w Chrystusa. Rytm naszego życia wskazują wydarzenia liturgiczne, które przeżywamy w ciągu roku. Tak jest ze świętami Bożego Narodzenia, Wielkanocy czy tradycją Wielkiego Postu. One kształtują nasz sposób myślenia, świętowania i życia rodzinnego.

Razem z chrześcijaństwem w Polsce pojawiła się łacina, która przyniosła możliwość zapisywania naszego języka i czytania. Bliższą nam czasowo konsekwencją chrztu był wybór Karola Wojtyły na papieża i rozstanie Polski w Europie i na świecie.

Nasza wiara i religijność są wyrazem kontynuowania decyzji naszych przodków. Wzrastaliśmy w kulturze chrześcijańskiej i w nasze życie są włączone wartości przyniesione do Polski przez św. Wojciecha. Obecnie w niektórych krajach Europy odchodzi się od wartości chrześcijańskich. Polska trwa przy nich.

Jedno wydarzenie z 966 r. zaważyło na życiu milionów ludzi przez ponad tysiąc lat.

WIEM, ŻE

mój udział
w dzisiejszej lekcji
jest skutkiem chrztu
Mieszka I

? Zastanów się

- Jakie owoce chrztu Polski przyjęliśmy i kontynuujemy jako naród?
- Jakie zwyczaje w twoim domu są owocem chrztu Polski?
- Co w twoim życiu jest konsekwencją chrztu z 966 r.?

! Zapamiętaj

Przyczyny przyjęcia chrztu:

- Dążenie do umocnienia pozycji państwa polskiego na arenie międzynarodowej (zyskiwaliśmy nowego sprzymierzeńca – Czechy).
- Chęć zapobieżenia izolacji pogańskiej Polski (możliwość prowadzenia misji chrystianizacyjnych).
- Ugruntowanie pozycji księcia jako pomazańca Bożego (chęć uniezależnienia się od Niemiec).
- Umocnienie jedności kraju i walka z tendencjami decentralistycznymi.
- Zamiar usprawnienia administracji państwowej, która została wzmocniona przez wykształconych duchownych.

Najważniejsze daty:

966 r. – chrzest Mieszka I i początek chrześcijaństwa w Polsce.

997 r. – śmierć św. Wojciecha.

1000 r. – zjazd gnieźnieński i utworzenie arcybiskupstwa w Gnieźnie.

23 kwietnia – uroczystość św. Wojciecha, który jest jednym z głównych patronów Polski.

✓ Zadanie

1. Napisz, co zmienił chrzest Mieszka I w dziejach Polski.
2. Narysuj komiks na temat „Chrześcijańskie wartości w życiu młodego człowieka”.
3. Ułóż modlitwę za Polskę przez wstawiennictwo św. Wojciecha.

Przedstawiciele władzy powinni dążyć do dobra całego kraju. Jeżeli ich działania prowadzą do krzywdy, jesteśmy zwolnieni z posłuszeństwa. W historii Polski było wielu bohaterów narodowych, którzy sprzeciwiając się władzy, dążyli do dobra narodu. Wielu z nich przypłaciło to życiem. Jednym z nich był św. Stanisław biskup i męczennik.

Święty Stanisław urodził się w Szczepanowie między rokiem 1030 a 1039. Pochodził z rodu rycerskiego i odebrał staranne wykształcenie. W Krakowie początkowo pełnił funkcje pomocnicze w zarządzaniu diecezją, później został jednym z kapelanów książęcych.

Po śmierci biskupa Lamberta w 1071 r. Bolesław Śmiały mianował Stanisława jego następcą. W tym czasie Kościół był silnie związany z władzą świecką. Dygnitarze kościelni byli jednocześnie urzędnikami królewskimi, powołanymi przez króla i poprzez to jemu podległymi.

Okres, w którym żył św. Stanisław, był czasem przywracania świetności państwa Piastów. Została odnowiona metropolia gnieźnieńska, powstała nowa diecezja w Płocku oraz sieć klasztorów benedyktyńskich, które są ośrodkami religijnymi i naukowymi na terytorium Polski. Między Bolesławem Szczodrym a biskupem Stanisławem doszło jednak do konfliktu. Król potraktował upomnienia biskupa jako zdradę

i skazał na śmierć. Zabito go w czasie Eucharystii. Za swoją porywczosć król poniósł karę: musiał uciekać z kraju i do końca życia prawdopodobnie przebywał w jednym z klasztorów na terenie dzisiejszej Austrii. O wydarzeniach tych pisali m.in. Anonim zwany Gallem, Wincenty Kadłubek oraz Jan Długosz. Choć

WARTO
być
bezkompromisowym
wobec zła

Cud św. Stanisława, fresk Puccio Capanny z XIV w., bazylika św. Franciszka w Asyżu

św. Stanisława ocenia się w różny sposób, wszyscy się zgadzają, że jego zachowanie wynikało z poczucia obowiązku stawania w obronie godnego i chrześcijańskiego postępowania.

Do św. Stanisława możemy odnieść słowa Pisma Świętego:

Któż nas może odłączyć od miłości Chrystusowej? Utrapienie, ucisk czy prześladowanie, głód czy nagość, niebezpieczeństwo czy miecz? Jak to jest napisane: Z powodu Ciebie zabijają nas przez cały dzień, uważają nas za owce na rzeź przeznaczone.

Ale we wszystkim tym odnosimy pełne zwycięstwo dzięki Temu, który nas umiłował. I jestem pewien, że ani śmierć, ani życie, ani aniołowie, ani Zwierzchności, ani rzeczy teraźniejsze, ani przyszłe, ani moce, ani co [jest] wysoko, ani co głęboko, ani jakiegokolwiek inne stworzenie nie zdoła nas odłączyć od miłości Boga, która jest w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

(Rz 8,35-39)

„Ci, którzy są podporządkowani władzy, powinni uważać swoich przełożonych za przedstawicieli Boga, który ich ustanowił sługami swoich darów. «Bądźcie poddani każdej ludzkiej zwierzchności ze względu na Pana. Jak ludzie wolni [postępujcie], nie jak ci, dla których wolność jest usprawiedliwieniem zła, ale jak niewolnicy Boga» (1 P 2,13.16). Lojalna współpraca obywateli obejmuje prawo, niekiedy obowiązek udzielenia słusznego napomnienia, jeśli coś wydałoby się im szkodliwe dla godności osób i dla dobra wspólnoty”.

(Katechizm Kościoła katolickiego, 2238)

Parada wojskowa podczas obchodów Święta Niepodległości w Warszawie

? Zastanów się

- Komu masz okazywać posłuszeństwo?
- Kiedy możesz, a nawet powinienes, upominać przełożonych?
- W jakich sytuacjach jesteś zwolniony ze słuchania władzy?

† **Módl się**

Święty Stanisławie, nieustraszony Pasterzu, któryś w obronie swej owczarni poniósł śmierć męczeńską, wyjednaj nam, prosimy Cię pokornie, zasługami Twymi u Boga, abyśmy byli zawsze gorliwymi cnót Twych naśladowcami.

Przemózny patronie ziemi naszej, ochraniaj ją od wszelkich klęsk i niedoli, byśmy dochowali wiary, którąś przed wiekami głosił naszym praojcom, i wytrwali w miłości, służbie Bożej i w jedności z Kościołem świętym, a tak zasłużyli sobie na wieczne zjednoczenie nasze z Bogiem w królestwie niebieskim. Amen.

! **Zapamiętaj**

Szerzący się kult św. Stanisława spowodował w 1088 r. przeniesienie jego relikwii z kościoła na Skałce do katedry krakowskiej. Z czasem pojawiło się również przekonanie, że rozbitcie dzielnicowe Polski, było karą za czyn świętokradczy (czyli zamordowanie biskupa). Kraj rozpadł się tak jak członki ćwiartowanego biskupa, ale na wzór zrośnięcia się członków Męczennika, również Polska miała się zjednoczyć. Z tego powodu niezwykle ważnym wydarzeniem dla podtrzymania duchowej jedności Polski i Polaków była kanonizacja św. Stanisława w roku 1253. Święty Stanisław ze Szczepanowa jest jednym z głównych patronów Polski, czczonym w liturgii 8 maja.

✓ **Zadanie**

1. Napisz, dlaczego św. Stanisław ze Szczepanowa jest jednym z patronów Polski.
2. Napisz, dlaczego warto oddać życie dla dobra Ojczyzny.
3. Pomódl się o zgodę dla wszystkich Polaków.

WARTO
żyć dla innych

W historii Polski, tej bliższej i tej dalszej, znajdujemy wiele osób, z których możemy być dumni. O Jadwidze Królowej Polski Jan Paweł II podczas Mszy Świętej kanonizacyjnej, powiedział:

„*Gaude Mater Poloniae* (...) [Ciesz się Matko Polsko].

Raduj się dziś, Krakowie! Raduj się, bo nadszedł wreszcie czas, że wszystkie pokolenia twych mieszkańców mogą oddać hołd wdzięczności świętej Pani Wawelskiej”.

W Polsce kończyło się panowanie dynastii Piastów, rodu, który przyczynił się do powstania Królestwa Polskiego. Właśnie zmarł ostatni z rodu – Kazimierz Wielki, nie pozostawiając męskiego potomka. Na tron Polski został powołany Ludwik Węgierski, jego siostrzeniec, który również nie miał syna. Przywilejem koszyckim zdołał jednak przekonać szlachtę do tego, aby zgodziła się na objęcie tronu przez którąś z jego córek.

Jadwiga przyszła na świat 18 lutego 1374 r. jako trzecie, najmłodsze dziecko króla węgierskiego Ludwika Adegaweńskiego i Elżbiety Bośniaczki. Gdy miała trzy lata, obiecano, że zostanie żoną ośmioletniego wówczas księcia Wilhelma Habsburga. Ich małżeństwo miało zostać zawarte z chwilą dojścia obojga narzeczonych do pełnoletności. Sytuacja się zmieniła, gdy w Polsce po śmierci króla Ludwika wynikł problem obsadzenia tronu. Obawiając się jego utraty, królowa Elżbieta, zgodnie z życzeniem panów polskich, wysłała na Wawel swą córkę Jadwigę, która została koronowana na królową Polski. Polscy możni uzyskali od królowej Elżbiety zgodę na dobranie męża dziesięcioletniej Jadwidze. Trwały w tej sprawie rozmowy z wielkim księciem litewskim Jagiełłą. Równocześnie utrzymywano w mocy dawne porozumienie małżeńskie Jadwigi z Wilhelmem Habsburgiem. Książę Wilhelm przybył w 1385 r. do Krakowa, ale nie został wpuszczony na Wawel. Narzeczeni spotykali się poza murami zamku w asyście swoich dworów. Gdy projekt małżeństwa Jadwigi z Jagiełłą dojrzał do realizacji, panowie polscy odprawili Wilhelma z powrotem. Wtedy Jadwiga zamierzała zbiec z Wawelu, ale ubłagana przez podskarbiego Dymitra z Goraja, po całonocnych

Królowa Jadwiga – obraz kanonizacyjny, Piotr Moskal, 1997

modłach w katedrze, postanowiła jednak poddać się woli decydujących za nią polityków. W akcie tym pokazała się duchowa wielkość i dojrzałość młodej królowej, która zrezygnowała z osobistych planów, składając tę ofiarę na rzecz pozyskania dla chrześcijaństwa narodu litewskiego.

Jagiello przyjechał do Krakowa 15 lutego 1386 r. i w tym też dniu przyjął chrzest, a następnie 18 lutego zawarł związek małżeński z Jadwigą. Uroczysta koronacja Władysława Jagiełły na króla Polski miała miejsce 4 marca 1386 r. Klauzula obowiązująca tego aktu zawierała między innymi zjednoczenie Polski i Litwy w jedno królestwo oraz przyjęcie chrześcijaństwa przez Litwę.

Jadwiga cieszyła się miłością i wdzięcznością poddanych jak nikt przedtem ani potem. Widziano w niej panią pełną szlachetności i dobroci.

Zmarła 17 lipca 1399 r., w kilka dni po narodzinach i śmierci swej córki. Żałoba po Jadwidze bardzo szybko przekształciła się w kult. Potwierdził go uroczyste papież Jan Paweł II podczas swej pielgrzymki do Polski w 1979 r., beatyfikując królową, a jej świętość ogłosił Kościołowi w Krakowie 8 czerwca 1997 r.

Jezus (...) rzekł: „Wiedzie, że władcy narodów uciskają je, a wielcy dają im odczuć swą władzę. Nie tak będzie u was. Lecz kto by między wami chciał stać się wielkim, niech będzie waszym sługą”.

(Mt 20,25-26)

Według Jezusa być władcą to znaczy służyć. Święta Jadwiga doskonale to rozumiała. Jan Długosz opisuje jedną z wielu podróży pary królewskiej po kraju.

Uniwersytet Jagielloński w Krakowie

Chłopi uskarżali się na zdzierstwo wielmożów, a król postanowił wynagrodzić ich krzywdę. Jadwiga miała wówczas powiedzieć: „A kto im łyżę powróci?”. Z jej inicjatywy i przy jej materialnym wsparciu podźwignięta została Akademia Krakowska, nazwana później Uniwersytetem Jagiellońskim. Królowa przyczyniła się także do rozwoju klasztoru na Jasnej Górze. Jako dobra monarchini usilnie zabiegała o utrzymanie pokoju. Komtur krzyżacki usłyszał od niej, że dopiero po jej śmierci osiągnie krzyżaków sprawiedliwość. Doprowadziła do pojednania swego męża z jego stryjecznym bratem Witoldem (1393). Poddanych zjednywała niezwykłą dobrocią, biorąc w obronę wszystkich pokrzyw-

dzonych, biednych i chorych, którzy zawsze znajdowali u niej zrozumienie. Troszczyła się o wygląd świątyń i o sprzęty liturgiczne, a wiele ornatów wykonała osobiście. Dużo się modliła. W katedrze wawelskiej znajduje się krzyż, przed którym spędzała długie godziny. Nazwano go krzyżem królowej Jadwigi.

Jadwidze tak bardzo leżały na sercu dobro Polski i rozwój nauki, że swoje insygnia królewskie ofiarowała na rzecz Akademii Krakowskiej. Podczas ekshumacji jej ciała odkryto, że została pochowana w skórzanej koronie oraz z lipowym złożonym berłem i jabłkiem.

? Zastanów się

- Czy jesteś w stanie zrezygnować ze swoich potrzeb na rzecz innych osób?
- Jak często modlisz się przed podjęciem decyzji?
- Czy swoim zachowaniem wprowadzasz pokój i harmonię w swoim otoczeniu?
- Jak wobec innych świadczysz o Panu Bogu?
- Czy sumiennie się uczysz?

! Zapamiętaj

Polska może być dumna, że w swej historii miała królową, której mądrość, miłość do poddanych i wierność Chrystusowej Ewangelii doprowadziły ją na ołtarze. Za życia nie królewskie insygnia, ale siła ducha, głębia umysłu i wrażliwość serca dawały jej autorytet i posłuch. Dziś możemy cieszyć się jej świętością i upraszać przez jej wstawiennictwo łaski dla siebie i dla Polski. Święta Jadwiga najczęściej jest przedstawiana w szatach królewskich z insygniami władzy królewskiej, często także z herbami Polski i Litwy. Jej święto przypada 8 czerwca, na pamiątkę daty jej kanonizacji.

✓ Zadanie

1. Napisz, którą z cech królowej Jadwigi warto naśladować, i uzasadnij dlaczego.
2. Odszukaj i wpisz do zeszytu imię córki królowej Jadwigi.
3. Pomódl się o rozwój swojej wiary.

Rzeczpospolita Obojga Narodów krajem tolerancji religijnej

Niedługo po rozpoczęciu chrystianizacji Polski miały miejsce wydarzenia, które zaważyły na losach wielu chrześcijan. W 1054 r. doszło do tzw. schizmy wschodniej, która podzieliła Kościół w Europie na prawosławny (grecki, wschodni) oraz katolicki (łaciński, zachodni). W 1517 r. miała miejsce reformacja, w wyniku której powstały kościoły protestanckie. W ten sposób uformowały się główne gałęzie chrześcijaństwa: katolicyzm, prawosławie i protestantyzm. W ich obrębie ukształtowały się również mniejsze grupy, które nazywamy wyznaniem.

WARTO

znać uzasadnienie
prawd wiary

Kaplica pw. Przemienienia Pana Jezusa na górze Tabor w parafii unickiej w Kostomłotach na Podlasiu

Od średniowiecza Polska była krajem wielowyznaniowym. Już w XIV w. w granicach naszego kraju żyli katolicy i prawosławni. Oprócz tego mieszkali w nim wyznawcy judaizmu i muzułmanie.

Napływ innowierców stał się szczególnie widoczny w czasach reformacji. Polskę nazywano wtedy „azylem heretyków”. Na ziemiach Rzeczypospolitej chronili się wyznawcy wszystkich odgałęzień protestantyzmu, prześladowani na Zachodzie. Sprzyjała temu tolerancja, wyraźnie widoczna w polityce polskich władców tego czasu. Byli to Zygmunt I Stary oraz jego syn Zygmunt II August.

Do Polski przenikał luteranizm i kalwinizm. Najbardziej zróżnicowana pod względem wyznaniowym i narodowościowym była ludność miast Rzeczypospolitej. Obok Polaków, Litwinów i Rusinów tworzyli ją również Niemcy, Ormianie, Żydzi. W miastach polskich mieszkali też (choć mniej liczni) Anglicy, Szkoci, Węgrzy, Niderlandczycy, Czesi.

Cudzoziemcy podróżujący po naszym kraju dziwili się, że nieraz w tych samych miastach znajdowały się świątynie różnych wyznań chrześcijańskich. Należy równocześnie pamiętać, że w większości polskich miast istniały synagogi.

Wnętrze synagogi w Łańcutcie

Wszystkie te grupy wyznaniowe i narodowościowe cieszyły się własnym samorządem i korzystały ze stosunkowo rozległych swobód religijnych. Było to możliwe dzięki polityce tolerancji wyznaniowej, która znalazła swój pełny wyraz w słynnym akcie konfederacji warszawskiej, uchwalonym na sejmie konwokacyjnym (6–29 stycznia 1573 r.). Pod koniec obrad sejmowych, które miały na celu wybór nowego króla, postanowiono, że Polacy, tak jak ich przodkowie, będą się starali zachować między sobą pokój, sprawiedliwość i porządek, a różnice wyznaniowe nie będą powodem do przelewania krwi ani wymierzania kar. Był to pierwszy w Europie akt gwarantujący tolerancję religijną.

Kościół protestancki w Olsztynie

Wszystko, co byście chcieli, żeby wam ludzie czynili, i wy im czyńcie.

(Mt 7,12)

Obecnie Polska jest krajem bardziej jednolitym wyznaniowo niż w czasach Jagiellonów. Jednak i dziś w naszym kraju żyją obok siebie wyznawcy różnych religii.

✝ **Módl się**

Panie, Boże mój, wierzę w Ciebie (...).
Nie dopuść, abym pod wpływem znużenia
nie chciał (...) Ciebie szukać.
Spraw, niech szukam żarliwie, więcej i więcej!
Daj mi siłę do szukania Ciebie,
Ty, który (...) dałeś mi nadzieję,
że będę Cię szukał i znajdował
wciąż więcej i więcej. (...)
Niech o Tobie pamiętam.
Niech Ciebie pojmuję.
Niech Ciebie pokocham (...). Amen.

(fragmenty Modlitwy św. Augustyna)

WIEM, ŻE

**mam szanować
ludzi innych
wyznań i religii**

? **Zastanów się**

- Czy w twoim sercu jest miejsce dla ludzi innych religii?
- Czy potrafisz uszanować ludzi innych wyznań?
- Co robisz, aby lepiej poznać swoją wiarę?
- Jak dbasz o swoją więź z Panem Jezusem?

! **Zapamiętaj**

Szacunek do wyznawców innych religii i wyznań prowadzi do zgody i harmonijnego współżycia między ludźmi. Tylko wtedy jesteśmy w stanie osiągnąć prawdziwy pokój. Ale jedynie dobra znajomość swojej wiary kształtuje w człowieku szacunek do wyznawców innych religii.

✓ **Zadanie**

1. Opisz wybraną religię lub wyznanie, uwzględniając założyciela, zasady wiary, liczbę wyznawców w Polsce, miejscowość, w której znajduje się główna świątynia.
2. Przedstaw graficznie pojęcie „tolerancja religijna”.
3. Pomódl się o otwartość na ludzi innych wyznań i religii.

Starania o przywrócenie jedności między Kościołem łacińskim i greckim podejmowano już od XII w. Największe szanse na unię były na Rusi, gdzie jeszcze ponad 100 lat po rozłamie między Rzymem i Konstantynopolem zachowywano jedność z papieżem. Pierwsza unia miała miejsce w połowie XIII w. w Drohiczynie nad Bugiem, ale objęła tylko południowo-zachodnią część Rusi i okazała się nietrwała. Dwadzieścia lat później na soborze w Lyonie ogłoszono unię między całym Kościołem greckim i łacińskim, ale ta również szybko się zakończyła. Po raz kolejny doszło do pojednania w 1439 r. na soborze we Florencji. Unia florencka przetrwała najdłużej (do początku XVI w.) również na Rusi, w diecezjach wschodniego obrządku w państwie polsko-litewskim. Najbardziej sprzeciwiali się temu biskupi prawosławni z Wielkiego Księstwa Moskiewskiego. Gdy Moskwa stała się stolicą patriarchatu, biskupi wschodniego obrządku z terenu Rzeczypospolitej podjęli rozmowy na temat przywrócenia unii florenckiej. Projekt ten znalazł poparcie także u władz Rzeczypospolitej. W ten sposób próbowano uniknąć wpływu moskiewskiego na prawosławną hierarchię Rzeczypospolitej Obojga Narodów.

W 1594 r. sprecyzowano warunki, które miały być spełnione przez Rzym i króla polskiego Zygmunta III, nim hierarchia prawosławna wyrazi zgodę na unię. Między innymi chciano zachowania dotychczasowej liturgii oraz takich samych przywilejów, jakie posiadali biskupi łacińscy.

W 1595 r. w celu ustalenia szczegółów dotyczących zawarcia unii udali się do Rzymu biskupi: łucki Cyryl Terlecki i włodzimierski Hipacy Pocij. Oni też w listopadzie 1595 r. podpisali w imieniu władcy Kościoła prawosławnego z terenu państwa polsko-litewskiego 32 artykuły *Umowy duchowieństwa łacińskiego i ruskiego*.

W październiku 1596 r. rozpoczął się w Brześciu Litewskim synod Kościoła wschodniego w Rzeczypospolitej, w którym wzięli udział także przedstawiciele strony katolickiej. Jednak 18 października doszło do rozłamu wśród uczestniczących w synodzie członków Kościoła wschodniego. Część z nich podpisała akt przystąpienia do unii, ale przedstawiciele prawosławia nie zaakceptowali warunków unii i zobowiązali się na piśmie do prowadzenia walk o przywrócenie jedności Kościoła prawosławnego. Potępili oni akt unii z Kościołem rzymskokatolickim i pozbawili hierarchów, którzy do niej przystąpili, święceń biskupich.

WARTO
publicznie
wyznawać
wiarę

Unicy zobowiązali się uznać dogmaty Kościoła katolickiego i zwierzchnictwo papieża, w zamian za to zachowali swój obrządek, kalendarz juliański i własną organizację kościelną, zgodną ze wschodnią tradycją.

Unia nie ułatwiła Rzeczypospolitej polityki wobec Kresów. Do istniejących już problemów doszły te na tle religijnym. Król popierał unitów, więc prawosławni, występując przeciwko unii, występowali przeciwko królowi. Rzeczpospolita znalazła się w sytuacji, której chciała uniknąć, ponieważ prawosławni zaczęli szukać poparcia w Wielkim Księstwie Moskiewskim. Doszło do nielegalnego utworzenia nowej prawosławnej metropolii kijowskiej i podporządkowanej jej hierarchii. Rzeczpospolita nie uznała nowych biskupów prawosławnych i nie pozwoliła im objąć stanowisk. Coraz częściej dochodziło do konfliktów między unitami i dyzunitami (nieuznającymi jedności z Rzymem). Dopiero Władysław IV w 1632 r. uznał hierarchię prawosławną, godząc się w ten sposób na istnienie równoległe dwóch przeciwstawnych i prowadzących ze sobą walkę obozów. Unicy szukali oparcia w rządzie polskim, natomiast prawosławni w Rosji.

Po rozbiorach na terenach zajętych przez Rosję stopniowo odrywano unitów od Kościoła katolickiego. Najpierw dokonała tego caryca Katarzyna II w 1780 r. na obszarze przyłączonym do Moskwy po I rozbiorze. Kolejnym etapem było przepisanie na prawosławie w 1839 r. grekokatolików zamieszkujących tereny wcielone do Rosji po II i III rozbiorze oraz wskutek wojen napoleońskich (Białostoczczyzna). Pod zaborem rosyjskim unia najdłużej przetrwała w granicach tzw. Królestwa Kongresowego, gdzie mimo oporu duchowieństwa i wiernych skasowano unicką diecezję chełmską i przyłączono ją do Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej.

Dzisiaj każdy z nas może swobodnie wyznawać wiarę. Nikt z tego powodu nas nie zastrasza ani nie chce nam odebrać życia. Warto pomyśleć, dlaczego inni są w stanie oddać za wiarę życie, a my nie doceniamy jej wartości.

Zastanów się

Wincenty Lewoniuk wraz z 12 towarzyszami oddał życie w obronie swojej wiary. Byli oni w różnym wieku, mieli swoje rodziny, dzieci, plany na przyszłość. Jednak wiara była ważniejsza od wszystkiego.

- Czy potrafisz oddać życie w obronie wiary?
- Kiedy potrafisz dla Boga zrezygnować z przyjemności czy wygody?
- Czy wiesz, że możliwość chodzenia do kościoła czy na katechezę jest ogromnym przywilejem?
- Czy z szacunkiem odnosisz się do wyznawców innych religii?

† Modlitwa

Święty Andrzeju, mężny żołnierzu
Pana,
któryś niestrudzenie walczył pod
Sztandarem Krzyża,
uprosz nam łaskę wiernego pod
nim trwania,
razem z Maryją, Matką Kościoła.
Wyprasza także nam łaskę żywej wiary
w moc Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego Pana,
byśmy naśladowali Twoją gorliwość
i z większym niż dotąd zapałem głosili Ewangelię.
Pragniemy jak Ty, święty męczenniku,
być wiarygodnymi świadkami Jezusa
na początku XXI wieku. Amen.

(<http://jezuici.pl/swiei-i-blogoslawieni/jezuici-polscy/andrzej-bobola-meczennik-i-patron-polski/>)

WIEM, ŻE
nie muszę
się wstydzić
gestów religijnych

! Zapamiętaj

Kościół unicki był prześladowany za:

- posłuszeństwo w sprawach wiary papieżowi, a nie carowi,
- podleganie wpływom polskim, a nie rosyjskim,
- udział wyznawców tego Kościoła w powstaniach narodowych,
- niepodporządkowanie się Cerkwi prawosławnej.

Święci kościoła unickiego: św. Andrzej Boboła,
św. Jan Kuncewicz, unicy podlascy – Wincenty Lewoniuk
i 12 towarzyszy. Zginęli śmiercią męczeńską, broniąc
kościół unicki.

✓ Zadanie

1. Odszukaj w Internecie, gdzie dzisiaj chrześcijanie są prześladowani za wyznawanie wiary w Chrystusa.
2. Napisz 10 zasad obrony wiary w Chrystusa.
3. Podczas wieczornego pacierza odmów dziesiątek różańca w intencji jedności chrześcijan.

Naród izraelski przeżywał trudny czas niewoli. Jednym z kolejnych władców na terenach zamieszkiwanych przez Żydów został Antioch IV Epifanes, który rozpoczął przymusową hellenizację wszystkich poddanych, chcąc uczynić z nich jeden naród. W świątyni żydowskiej kazał umieścić posąg Zeusa jako największego bóstwa. Zakazał też Żydom wyznawania ich religii. Sprzeciwili się temu bardzo mocno bracia Machabeusze, a wśród nich Matatiasz.

WARTO
walczyć
w obronie wiary
i Ojczyzny

Do miasta Modin przybyli królewscy wysłańcy, którzy zmuszali do odstąpienia przez uczestnictwo w składaniu ofiary. Na to jednak Matatiasz odpowiedział donośnym głosem: „Jeżeli nawet wszystkie narody, które należą do państwa podległego królowi, słuchają go odstąpiwszy od kultu swych ojców i zgodziły się na jego nakazy, to jednak ja, moi synowie i moi krewni będziemy postępowali zgodnie z przymierzem, które zawarli nasi ojcowie, (...) i od naszego kultu nie odstąpimy ani w prawo, ani w lewo”.

(1 Mch 2,15.19-22)

U Żydów religia jest bardzo mocno spleciona ze świadomością narodową, dlatego też walcząc o religię tak naprawdę walczyli o swoją niepodległość, o wolność narodową. Powstanie Machabeuszy ostatecznie doprowadziło do odzyskania wolności religijnej. Na nowo poświęcono zbezczeszczoną świątynię i przywrócono sprawowanie kultu.

W historii narodu polskiego ma miejsce podobna sytuacja. Polacy również walczyli o swoją wolność podczas niewoli całego narodu. Walka ta łączyła się z walką o wiarę. Były również powstania: listopadowe (1830–1831), krakowskie (1846), styczniowe (1863).

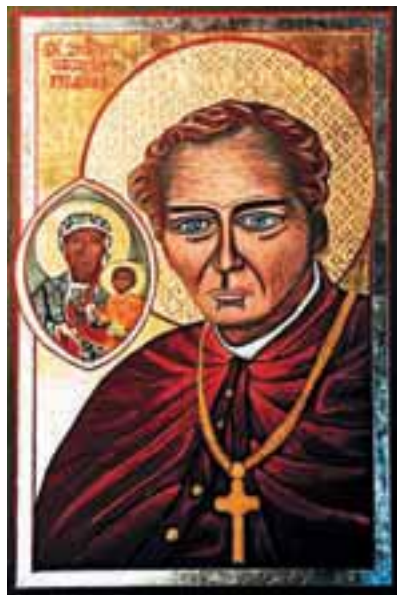
W czasie powstania listopadowego wszyscy biskupi, z wyłączeniem biskupa podlaskiego, którego diecezja najszybciej znalazła się pod okupacją rosyjską, poparli działania powstańcze. Entuzjastycznie był do nich nastawiony zwłaszcza biskup krakowski Karol Skórkowski, który po klęsce powstania został zmuszony do opuszczenia swojej stolicy biskupiej. Przetapiano dzwony kościelne na armaty a bieliznę kościelną oddawano na bandaże. W styczniu 1831 r. biskupi-senatorowie podpisali akt detronizacji Mikołaja I – było to nawiązanie do średniowiecznej

tradycji, pozwalającej na usunięcie tyrana. Niższe duchowieństwo (diecezjalne i zakonne) angażowało się w tworzenie oddziałów patriotycznych, wykorzystując ambonę do propagowania idei powstańczych. Po upadku powstania księża zostali poddani surowym represjom, zlikwidowano również większość klasztorów.

W zniewolonej i pozbawionej swobód politycznych Polsce wielkie znaczenie miał program oświatowo-gospodarczy. Stanowił on szansę rozwoju cywilizacyjnego oraz skuteczną możliwość obrony narodu przed germanizacją i rusyfikacją. W Wielkopolsce księża propagowali wśród ludu czytelnictwo, zakładając biblioteki parafialne, i włączali się aktywnie w działalność Towarzystwa Pomocy Naukowej (instytucja ta powstała w roku 1841). Do 1891 r. Towarzystwo Pomocy Naukowej umożliwiło zdobycie wykształcenia 2 245 stypendystom (młodzieży niezamożnej). Od 1848 r. w Chełmie działało na wzór Wielkopolski Towarzystwo Pomocy Naukowej dla Prus Zachodnich. Biskupie gimnazjum w Pelplinie było ostoją polskości na Pomorzu. Na Górnym Śląsku proboszcz w Piekarach Śląskich, ks. Jan Alojzy Fiecek, był wydawcą i redaktorem jednej z pierwszych gazet w języku polskim w tym regionie – „Tygodnika Katolickiego”. Na Górnym Śląsku zakładano ochronki dla dzieci robotników oraz stowarzyszenia młodzieżowe. Od 1844 r. rozwijał się tam ruch abstynencki, który w następnych latach przenikał do Wielkopolski oraz do zaboru rosyjskiego.

W czasie Wiosny Ludów ujawnił się w Wielkopolsce związek pomiędzy religią katolicką a postawą obronną przed wynarodowieniem. Niemal całe duchowieństwo wielkopolskie, z arcybiskupem Leonem Przyłuskim na czele, opowiedziało się po stronie powstańców. Duchowieństwo poparło również założoną w roku 1848 Ligę Polską. Organizacja ta kładła nacisk na rozwój oświaty i budzenie polskiej świadomości narodowej. Sieć lig parafialnych pokryła Wielkopolskę, przenikając następnie na Śląsk. Powstanie styczniowe z powodu dużego zaangażowania duchownych miało znamiona ruchu religijnego. Arcybiskup warszawski, św. Zygmunt Szczęsny Feliński (niegdyś uczestnik powstania w 1848 r. w Wielkopolsce), chociaż osobiście był przeciwny rozpoczęciu powstania, uważając słusznie, że nie przyniesie spodziewanych efektów, to jednak nie tylko go nie potępił, ale oświadczył carowi, że jako pasterz będzie zawsze ze swoim ludem. Zdecydowana postawa i protest arcybiskupa przeciw straceniu kapelana powstańców, kapucyna

Ikona św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego autorstwa Michała Costika, Leuven, Belgia

o. Agrypina Konarskiego, spowodował wywiezienie Felińskiego w głąb Rosji, gdzie przebywał przez 20 lat. Po upadku powstania styczniowego Kościół katolicki zapłacił ogromną cenę za wspierania działań niepodległościowych: zlikwidowano niemal wszystkie klasztory, skasowano diecezję podlaską, zamknięto wiele kościołów katolickich, zamieniając je na cerkwie prawosławne.

Zastanów się

Być Polakiem znaczy...
Mówić po polsku znaczy...
Warto dla Ojczyzny...
Obrona Ojczyzny to zadanie...
Podczas wojny (niewoli) Polak...

WIEM, ŻE

do mnie należy
troska o dobre
imię Polski

Zapamiętaj

Na skutek trzech rozbiorów Polska znika z map świata. Od roku 1795 rozpoczyna się trwająca 123 lata niewola narodowa. Polacy znaleźli się pod panowaniem trzech państw: Rosji, Prus i Austrii. Zmagali się z różnymi problemami na terenach poszczególnych zaborów, między innymi zwalczano świadomość narodową, język, kulturę oraz wiarę katolicką. W zmaganiach i walkach o niepodległość Polacy walczyli: bronią – jak w przypadku powstań, orężem słowa – pisarze, poeci i twórcy, walczyli także orężem wiary. Obok języka polskiego wiara katolicka była najważniejszym elementem i znakiem tożsamości narodowej.

Zadanie

1. Przygotuj w zeszycie krótkie CV jednej z wybranych postaci: bł. O. Honorat Koźmiński, św. Zygmunt Szczęsny Feliński, św. Rafał Kalinowski, bł. Edmund Bojanowski, św. Józef Sebastian Pelczar, św. Józef Bilczewski, św. Urszula Ledóchowska.
2. Napisz, jaka jest twoja rola w trosce o dobre imię Polski.

Do kraju tego, gdzie kruszynę chleba
Podnoszą z ziemi przez uszanowanie
Dla darów Nieba...
Tęskno mi, Panie...

(C.K. Norwid, *Moja piosnka II*)

WARTO
kochać
Ojczyznę

Norwid słauił imię Polski w świecie podobnie jak wielu innych Polaków. Wśród nich był kardynał Stefan Wyszyński.

Stefan Wyszyński, kardynał, prymas Polski, urodził się w 1901 r. w Zuzeli. Naukę na poziomie gimnazjalnym pobierał w Warszawie, Łomży i we Włocławku. W 1920 r. wstąpił do włocławskiego seminarium i cztery lata później przyjął święcenia kapłańskie. We wrześniu 1925 r. rozpoczął studia prawnicze na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, które ukończył tytułem doktorskim. Pogłębiał swą wiedzę w Austrii, Włoszech, Francji, Belgii, Holandii i Niemczech.

Po wybuchu wojny w 1939 r. przeniósł się do Wrociszewa, a następnie na Lubelszczyznę, do Kozłówek, gdzie zajął się opieką nad dziećmi, które przesiedlono z ośrodka dla ociemniałych w Laskach pod Warszawą. Pod koniec 1942 r. przeniósł się do Lasek, gdzie oficjalnie pełnił funkcję kapelana niewidomych, łącząc te obowiązki z wykładami na tajnym uniwersytecie. W powstaniu warszawskim był kapelanem wojskowym Okręgu „Żoliborz-Kampinos” oraz powstańczego szpitala w Laskach.

Po wojnie powrócił do Włocławka, gdzie organizował seminarium i reaktywował drukarnię diecezjalną. Papież Pius XII mianował go 4 marca 1946 r. biskupem lubelskim. Jako biskup szczególną troską Wyszyński otoczył Katolicki Uniwersytet Lubelski. Był tam wykładowcą. W roku 1948 został arcybiskupem metropolitą gnieźnieńskim i warszawskim i jednocześnie prymasem Polski.

Jako prymas szukał porozumienia z władzami państwa w nowych warunkach ustrojowych, zmodyfikował też organizację kościelną. W leżącej w gruzach Warszawie podjął dzieło odbudowy kościołów i kierował nim.

Kardynał Wyszyński odegrał niezwykle ważną rolę w latach pięćdziesiątych (czasy komunizmu), kiedy to władze PRL wypowiedziały wojnę Kościołowi. Władający zniewoloną Polską komuniści chcieli zastraszyć Kościół – ostatnią instytucję opierającą się ich rządowi. Dlatego nocą 25 października 1953 r.

Kard. Stefan Wyszyński

kardynał Wyszyński został aresztowany i przez trzy lata przetrzymywano go w odosobnieniu, pozbawiając całkowicie władzy kościelnej. Był internowany kolejno: w Rywałdzie, Stoczku, Prudniku Śląskim i Komańcy.

Przed uwięzieniem kardynała Wyszyńskiego Episkopat Polski opublikował memoriał, znany w historii pod tytułem „Non possumus” (łac. Nie pozwalamy). Biskupi odmówili respektowania rozporządzeń o obsadzaniu stanowisk kościelnych tylko za aprobatą władzy komunistycznej. List kończyły słowa: „Rzeczy Bożych na ołtarzach cesarza składać nam nie wolno. Non possumus”. Władze PRL, dobrze wiedząc, że na stanowisko Kościoła największy wpływ swoją osobowością wywiera Prymas, postanowiły zmusić go do uległości. Liczyły przy tym, że uwięziony i upokorzony, zgodzi się ustąpić ze wszystkich kościelnych stanowisk. Ale kardynał Wyszyński nie uległ naciskom i szykanom, nie poddał się zwątpieniu, zawierzył swój los Matce Bożej i wytrwał. Po uwolnieniu w 1956 r. starał się ułożyć stosunki Kościoła z państwem w imię narodowego dobra. Nieugięty w sprawach wiary i moralności, przygotowywał Wielką Nowennę, poprzedzającą jubileusz tysiąclecia państwa polskiego.

Ostatnie lata upłynęły kardynałowi Wyszyńskiemu w atmosferze wyboru Karola Wojtyły na papieża (1978), jego pierwszej wizyty w Polsce (1979) oraz powstania niezależnych związków zawodowych „Solidarność” (1980). Zmarł w Warszawie 28 maja 1981 r., wkrótce po zamachu na Jana Pawła II. Pochowano go w podziemiach stołecznej archikatedry św. Jana. Jest kandydatem na ołtarze. Słusznie nazwany Prymasem Tysiąclecia, odcisnął niezatarte piętno swej indywidualności we wszystkich ważniejszych wydarzeniach religijnych, kulturalnych, społecznych i politycznych kraju. Był współinicjatorem pojednania polsko-niemieckiego i autorem odezwy do biskupów niemieckich: „Przebaczymy i prosimy o przebaczenie”. Pozostały po nim kazania i homilie, listy, przemówienia i szereg prac naukowych.

(oprac. na podst.: Encyklopedia chrześcijaństwa, Kielce 2000)

Miłość i troska o Ojczyznę jest naszym obowiązkiem. Przypomina o tym przykazanie czwarte.

Zastanów się

- Dlaczego utożsamiamy się z Ojczyzną?
- Dlaczego ludzie oddają życie za własną Ojczyznę?

„Czwarte przykazanie (...) obejmuje wreszcie obowiązki (...) obywateli względem ojczyzny oraz tych, którzy nią rządzą lub kierują”.

(Katechizm Kościoła katolickiego, 2199)

„W naszych braciach i siostrach widzimy dzieci naszych rodziców; w naszych kuzynach – potomków naszych przodków; w naszych współobywatelach – synów naszej ojczyzny”.

(Katechizm Kościoła katolickiego, 2212)

† Módl się

„Wielka Boga-Człowieka Matko, Bogarodzico Dziewico, Bogiem sławiona Maryjo, Królowo świata i Polski Królowo! Oto my, Dzieci Narodu Polskiego i Twoje Dzieci, krew z krwi Przodków naszych, stajemy znów przed Tobą, pełni tych samych uczuć miłości, wierności i nadziei, jakie ożywiały ongiś Ojców naszych. (...) Przynosimy do stóp Twoich niepokalanych całe wieki naszej wierności Bogu i Kościołowi Chrystusowemu – wieki wierności szczytnemu posłannictwu Narodu, obmytego w wodach Chrztu świętego” (z roty ślubów jasnogórskich).

WIEM, ŻE

troska o Ojczyznę
jest troską o życie
wieczne

! Zapamiętaj

Prymas Polski – tytuł przysługujący urzędującym arcybiskupom gnieźnieńskim, podkreślający ich pierwszeństwo w polskim episkopacie. Kościół prowadzony przez kardynała Wyszyńskiego w okresie komunizmu:

- podtrzymywał Polaków na duchu,
- prezentował niezafałszowany obraz historii Polski,
- pomagał osobom więzionym, prześladowanym przez władzę oraz ich rodzinom,
- wspierał robotników, którzy walczyli o swoje podstawowe prawa,
- organizował nauczanie religii w salkach przy kościołach lub prywatnych domach...

Wielu kapłanów, którzy upominali się o deptaną przez komunistów godność człowieka, doświadczyło szykan ze strony ówczesnych władz. Byli tacy, którzy za swoją dzielność zapłacili życiem.

✓ Zadanie

1. Napisz, jak rozumiesz słowa prymasa Stefana Wyszyńskiego: „Kocham Ojczyznę więcej niż własne serce, i wszystko, co czynię dla Kościoła, czynię dla niej”.
2. Napisz, jakim zjawiskom współczesnego świata należy powiedzieć „non possumus” (nie pozwalamy).
3. Ułóż modlitwę, w której poprosisz Boga o rozwiązanie aktualnych problemów Ojczyzny.

Lata życia Jana Pawła II i ks. Jerzego Popiełuszki przypadły na bardzo trudny okres dla Polski. To czas panowania komunizmu i zależności od Związku Radzieckiego. Polacy buntowali się przeciwko takiej sytuacji.

Papieżowi Janowi Pawłowi II bardzo leżało na sercu dobro Polski i Polaków. Podczas pierwszej pielgrzymki do Ojczyzny prosił Ducha Świętego o „odmianę oblicza tej ziemi”. Druga, w stanie wojennym, zmieniła sytuację społeczno-polityczną tak dalece, że w miesiąc po odlocie Jana Pawła II do Rzymu gen. Jaruzelski zniósł ostatecznie stan wojenny. Kolejne papieskie pielgrzymki do Polski były szkołą życia, szkołą dziesięciu przykazań i drogą ośmiu błogosławieństw.

Swoim słowem i przykładem papież pokazywał, jak wcielać w życie słowa Jezusa Chrystusa. Najbardziej wymowne było przebaczenie zamachowcowi, który strzelał do niego 13 maja 1981 r. Na autentyczność jego świadectwa szczególnie

spontanicznie reagowała młodzież, która od niego uczyła się, jak żyć prawdą Ewangelii. To Jan Paweł II w 1985 r. zapoczątkował obchody Światowych Dni Młodzieży, na których spotykał się i modlił z młodymi.

Jan Paweł II zmarł 2 kwietnia 2005 r. Jego pogrzeb odbył się 6 dni później, 8 kwietnia w Rzymie. Wierni wyrażali wówczas okrzykami pragnienie, aby został on jak najszybciej ogłoszony błogosławionym i świętym. 13 maja 2005 r. rozpoczął się proces beatyfikacyjny. 1 maja 2011 r. papież Benedykt XVI ogłosił Jana Pawła II błogosławionym, a 27 kwietnia 2014 r. papież Franciszek – świętym.

Wiele osób modli się za wstawiennictwem św. Jana Pawła II, otrzymując liczne łaski; zdarzają się też cudowne uzdrowienia. Ludzie pielgrzymują do grobu

papieża Polaka, by powierzać mu sprawy swoje i Ojczyzny. Szczególnie małżeństwa bezpłodne proszą o łaskę, jaką są narodziny dzieci w małżeństwie.

Polacy pod wpływem św. Jana Pawła II podejmują różnego rodzaju inicjatywy. Są to formy pomocy związane nie tylko z wiarą, ale też z potrzebami codziennego dnia. Niezwykle ważna jest pomoc zdolnej, lecz niezamożnej młodzieży poprzez fundowanie stypendiów, dzięki którym młodzi mogą zdobyć wykształcenie.

Św. Jan Paweł II

WARTO

**troszczyć się
o Ojczyznę na
wzór świętych
Polaków**

Ksiądz Jerzy Popiełuszko urodził się 14 września 1947 r. w podlaskiej wsi Okopy. W 1965 r. wstąpił do seminarium duchownego w Warszawie. Jako kapłan opiekował się duszpastersko chorymi i personelem jednego ze szpitali. Od sierpnia 1980 r. był duszpasterzem robotników Huty „Warszawa”. Był to czas, kiedy Polacy jawnie buntowali się przeciwko władzy komunistycznej. Podczas wielodniowych strajków hutników ks. Jerzy pozostawał z nimi dzień i noc. Odprawiał Msze Święte, spowiadał, rozmawiał, uspokajał wzburzonych, zachęcał do miłości i przebaczenia. Od stycznia 1982 r. w ostatnie niedziele miesiąca odprawiał Msze Święte w intencji Ojczyzny z udziałem rzesz wiernych z różnych stron Polski. W homiliach głosił chrześcijańskie prawo do sprawiedliwości społecznej, wolności, prawdy i miłości. Bronił podstawowych praw ludzkich i godności człowieka jako dziecka Bożego. Jego wypowiedzi były zdecydowane i odważne. Przypominał biblijną zasadę: „Zło dobrem zwyciężaj” (Rz 12,21).

Bł. ks. Jerzy Popiełuszko

W lipcu 1984 r. został oskarżony przez Prokuraturę Wojewódzką w Warszawie o to, że zniesławia władzę państwową. Cierpiał prześladowanie ze strony władz: śledzono go, wybijano szyby, grożono śmiercią – był to jeden z elementów kampanii oskarżeń i ataków na ks. Jerzego. 19 października 1984 r., gdy wracał z Mszy Świętej w Bydgoszczy, został napadnięty i porwany przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa (MSW). Torturowano go, a następnie związanego, jeszcze żywego, wrzucono do Wisły koło Włocławka. Pogrzeb zamordowanego kapłana odbył się 3 listopada 1984 r. Ciało kapelana Solidarności spoczęło przy kościele pw. św. Stanisława Kostki w Warszawie. Grób ks. Jerzego stał się nowym sanktuarium narodowym. 6 czerwca 2010 r. ks. Popiełuszko został ogłoszony błogosławionym.

W całym postępowaniu stańcie się wy również świętymi na wzór Świętego, który was powołał, gdyż jest napisane: Świętymi bądźcie, bo Ja jestem święty.

(1 P 1,15-16)

Św. Jan Paweł II i bł. ks. Jerzy Popiełuszko swoje umiejętności, wiarę i życie złożyli „Bogu i Ojczyźnie”. Dają nam przykład umiłowania Boga, człowieka i Ojczyzny, aż po oddanie za nią życia. To wierność Ewangelii sprawiła, że wielu ludzi już za życia pragnęło choć na chwilę znaleźć się w ich pobliżu. W tej chwili możemy być z nimi przez modlitwę. Modląc się prywatnie czy podczas

poświęconych im Mszy Świętych i nabożeństw, możemy prosić o łaski dla nas, naszych bliskich i całego narodu.

Bł. ks. Jerzego Popiełuszkę wspominamy w liturgii 19 października, a św. Jana Pawła II – 22 października.

WIEM, ŻE

mogę szukać pomocy
u św. Jana Pawła II
i bł. ks. Jerzego
Popiełuszki

? Zastanów się

- W jaki sposób czcimy Jana Pawła II i ks. Popiełuszkę?
- Dlaczego powinniśmy ich czcić?
- Czego uczą nas swoim życiem?

! Zapamiętaj

Jan Paweł II (1920–2005) – nieustrudzony w apostołowaniu papież Polak. 27 kwietnia 2014 r. został ogłoszony świętym. Motto pontyfikatu: „Otwórzcie drzwi Chrystusowi, nie lękajcie się”.

Ks. Jerzy Popiełuszko (1947–1984) – kapelan ludzi pracy. Zamordowany przez funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa (MSW). 6 czerwca 2010 r. został ogłoszony błogosławionym. Motto jego posługi brzmiało: „Zło dobrem zwyciężaj”.

Św. Jan Paweł II i bł. ks. Jerzy Popiełuszko są dla nas wzorem umiłowania Boga i poświęcenia dla Ojczyzny. Zjednoczeni z Chrystusem, są Jego odbiciem, znakiem, który prowadzi do drugiego człowieka.

✓ Zadanie

1. Napisz, jak rozumiesz słowa: „Zło dobrem zwyciężaj”.
2. Znajdź w Internecie adresy stron dotyczących inicjatyw podejmowanych pod patronatem Jana Pawła II lub ks. Jerzego Popiełuszki. Adresy tych stron wpisz do zeszytu.
3. Pomódl się o pomyślność dla Polski za wstawiennictwem św. Jana Pawła II i bł. ks. Jerzego Popiełuszki.

Jakie polskie tradycje łączą się z wiarą? Ich elementy przewijają się przez cały rok i podczas całego naszego życia. Wiele zwyczajów towarzyszy nam od najmłodszych lat i są dla nas oczywiste, tak że nie wyobrażamy sobie np. świąt Bożego Narodzenia bez choćby symbolicznej choinki. Niektóre zwyczaje znają wszyscy, ale są i takie, o których pamiętają już tylko nasi dziadkowie. Zwyczaje zależą również od regionów Polski.

Wszystkie tradycje religijne powinny prowadzić do Chrystusa. Czasem znamy tradycje, ale nie wiemy, że mają one głębszy sens. Są również tradycje, które pozostały po czasach pogańskich, a łączymy je ze świętami chrześcijańskimi, np. śmigus-dyngus łączymy z drugim dniem świąt wielkanocnych, a on wywodzi się z dawnych pogańskich zwyczajów ludowych. Co może mieć wspólnego z Chrystusem zmartwychwstałym?

Z czasem zatarło się znaczenie wielu tradycji i nie potrafimy odnieść ich do osoby Jezusa Chrystusa. Przez wieki przypominały one o wydarzeniach z Jego życia i o zmartwychwstaniu, szczególnie tym, którzy nie potrafili czytać i nie mogli poznawać Jezusa, czytając Ewangelię. Zwyczaje odwoływały się do uczuć ludzi, by pokazać radość i cierpienie.

Wiara i żywy przekaz tradycji pozwolił Polakom przetrwać najtrudniejsze lata, gdy Polski nie było na mapach Europy, jak również czasy komunizmu. Tradycje religijne były ostoją polskości. Kościół był miejscem, gdzie budziło się

poczucie odpowiedzialności za Ojczyznę. W czasach, gdy zabraniano wszystkiego, co łączyło się z Polską, religijne zwyczaje przypominały o tożsamości narodowej. Znaki religijne, które dla nas są czymś zwyczajnym, były symbolami wolności i niezależności. Nawet pogrzeb mógł się stać manifestacją przynależności do narodu polskiego, ponieważ stwarzał możliwość śpiewu polskich pieśni. Obecnie tradycje religijne mniej łączą się z duchem patriotyzmu.

WARTO
pielęgnować
tradycje

Procesja Bożego Ciała w Łowiczu

Ważne jest przekazywanie tradycji i pielęgnowanie pięknych polskich zwyczajów religijnych w rodzinie, w szkole, w pracy, ponieważ otwierając się na Boga, przy okazji pokazujemy innym, że wiara jest dla nas skarbem. A skoro jest skarbem, to trzeba ją chronić, pielęgnować, dzielić się nią z innymi, odkrywać jej znaczenie w codziennym życiu.

Chodzi o to, byśmy odświeżyli sobie stare zwyczaje i tradycje i otworzyli naszą codzienność dla Boga, bo w wielu przypadkach są to sprawdzone sposoby niosące wiarę.

Również w życiu szkoły są tradycje związane z wiarą. Należą do nich: rozpoczęcie i kończenie roku szkolnego Mszą Świętą, rekolekcje wielkopostne, Msze Święte z okazji jubileuszu szkoły, udział pocztów sztandarowych w Mszach z okazji świąt narodowych, wigilia klasowa...

WIEM, ŻE
polskie tradycje
uczą wiary

Zastanów się

- Dlaczego warto pielęgnować polskie tradycje?
- Jakie odczucia budzą w tobie tradycje przeżywane w twoim środowisku i rodzinie?
- W czym przypominają o Bogu?
- Kogo jednoczą?

Zapamiętaj

Życie duchowe nie ogranicza się tylko do liturgii. Przenika do tradycji rodzinnych i społecznych. Liturgię i tradycję łączy zadanie głoszenia Ewangelii i pogłębiania wiary. W Polsce z tradycją chrześcijańską związane są wszystkie ważniejsze święta. W naszym świętowaniu zachowały się też zwyczaje i obrzędy wcześniejsze niż chrześcijaństwo. Praktyki i elementy dawnych pogańskich świąt splotły się z elementami chrześcijańskimi, które nadały im nowy sens i wymiar.

Zadanie

1. Przygotuj prezentację multimedialną do wybranego zwyczaju, który pielęgnowany jest w twoim domu.
2. Napisz, którą z tradycji religijnych najbardziej lubisz, i uzasadnij dlaczego.
3. Porozmawiaj z najstarszymi osobami w twojej rodzinie o tradycjach z ich dzieciństwa. Opisz najciekawsze.